Veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole

Kunnskapsdepartementet

Våren 2017 fattet Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere som ivaretar at alle nytilsatte omfattes av ordningen, og som gir rom for lokal tilpasning.»

De nasjonale rammene består av følgende elementer:

- Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole
- En skriftlig faglig veileder om hvordan gode veiledningsordninger kan utformes og gjennomføres lokalt
- Et utdanningstilbud for veiledere

Etterlevelsen av prinsippene og forpliktelsene, og utviklingen når det gjelder omfang og kvalitet av veiledning, skal evalueres. Partene som undertegner prinsippene og forpliktelsene skal sammen vurdere om de tre elementene i de nasjonale rammene fungerer slik at alle nyutdannede nytilsatte lærere får veiledning, eller om nasjonale rammer må omfatte flere eller andre tiltak.

Utforming av nasjonale rammer for veiledning er ett av tiltakene i strategien *Lærerutdanning 2025*. Veiledningen skal skape sammenheng mellom den profesjonskvalifiseringen som foregår i utdanningen og den videre profesjonaliseringen som skjer i yrket. Nyutdannede lærere kommer med oppdatert kompetanse som kan bidra til utvikling av profesjonsfellesskapet i den enkelte barnehage og skole. Det har derfor stor betydning hvordan den nyutdannede inkluderes i profesjonsfellesskapet og anerkjennes som bidragsyter og ressurs.

Ansvaret for å ivareta nyutdannede nytilsatte lærere på en god måte ligger lokalt hos arbeidsgiver, jf. arbeidsmiljøloven § 4-2, opplæringsloven § 10-8 og friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav i).

Det har siden 2009 eksistert ulike avtaler med målsetting om at alle nytilsatte nyutdannede lærere i barnehagen, grunnskolen og videregående opplæring skal få et tilbud om veiledning[1]. Mange gjør et godt arbeid med veiledning og gir et godt tilbud. Men til tross for innsatsen for å styrke veiledningens omfang og kvalitet, viser den foreløpig siste evalueringen[2] at fire av ti nyutdannede lærere ikke mottar veiledning, og at det er store variasjoner når det gjelder omfang, innhold, hyppighet, struktur og kvalitet på veiledningen som tilbys.

Hverdagen i barnehagen og skolen krever kompetanse som ikke kan utvikles gjennom utdanning alene. For den nyutdannede vil særlig den første tiden som lærer være viktig og krevende. Nyutdannede som mottar veiledning, er mer positive i vurderingen av sitt første yrkesår enn de som ikke har fått veiledning. Et tillitsbasert forhold mellom veileder og nyutdannet, avsatt tid til veiledning, jevnlige møter og veileders kompetanse er suksessfaktorer som trekkes frem av både nyutdannede og veiledere.

Gjennom kvalifisert veiledning kan den nyutdannede få trygghet til å håndtere og mestre arbeidssituasjonen og møtet med barna og elevene. De får også økt bevissthet om verdien av egen kompetanse. Veiledning kan på denne måten være viktig for å beholde nyutdannede lærere i barnehagen og skolen. Veiledning som involverer både den nyutdannede nytilsatte og kolleger, kan også virke utviklende for profesjonsfellesskapet i barnehage og skole og bidra til bedre trivsel og læring for barn og elever.

---

[1] Intensjonsavtalen 2009 mellom Kunnskapsdepartementet og KS og kvalitetsavtalen av 2014 fulgte opp tidligere forsøksordninger med veiledning av nyutdannede som ble satt i gang etter vedtak i Stortinget allerede i 1997, og programmet Veiledning av nyutdannede lærere og barnehagelærere som ble etablert i 2003. Veiledning av nyutdannede lærere har vært et tiltak i avtalen GNIST- partnerskap for en helhetlig lærersatsing (2009), og i flere kompetansesatsinger for barnehage og skole, blant annet Lærerløftet.

[2] Rambøll (2016) Veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere: En evaluering av veiledningsordningen og veilederutdanningen

Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole

Foto: Ole Walter Jacobsen/Utdanningsforbundet

Kunnskapsdepartementet, KS, PBL, organisasjonene for friskolene[3], Utdanningsforbundet, Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, Norsk Lektorlag, Skolelederforbundet og UHR – videre i dokumentet samlet omtalt som partene – har i samarbeid kommet til enighet om:

- hvordan partene skal bidra til at veiledning blir gjennomført gjennom forankring i egen organisasjon, iverksetting av tiltak knyttet til sine egne ansvarsområder og dialog seg imellom
- hvordan partene kan støtte opp under det ansvaret som eiere og ledere i barnehage og skole har for nyutdannede nytilsatte lærere
- ambisjoner partene har for hvordan veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere skal gjennomføres

---

[3] Kristne Friskolers Forbund, Norsk Montessoriforbund, Steinerskoleforbundet, Norske fag- og friskolers landsforbund, Private Handelsskolers Landsforbund og Forum for Friskoler

Mål

Alle nyutdannede nytilsatte lærere får en god overgang fra utdanning til yrke gjennom likeverdige tilbud om veiledning av god kvalitet, i tråd med prinsippene for veiledning i dette dokumentet.

Varighet

Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole gjelder fra 10.09.2018, med varighet til 31.07.2021

Begrepsavklaring

I dette dokumentet defineres følgende begreper slik:

Nyutdannet nytilsatt lærer
En lærer i de to første årene som ansatt i barnehage eller skole etter endt grunnutdanning, i fast eller midlertidig stilling.

Kvalifisert veileder
En lærerutdannet som har formell veilederkompetanse, nødvendig faglig kompetanse og minst tre års erfaring som lærer.

Veiledning
En planlagt, systematisk og strukturert prosess som gjennomføres individuelt og i gruppe.

Prinsipper for veiledning

Partene har blitt enige om å anbefale følgende prinsipper for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole:

Veiledningen

- er basert på forskning og erfaringsbasert kunnskap om veiledning av nyutdannede lærere og betydningen av videre profesjonsutvikling i yrket
- skaper en overgang mellom utdanning og yrke som både ivaretar og utfordrer nyutdannede i utøvelsen av læreryrket
- skaper en god sammenheng mellom den kvalifiseringen som skjer i utdanningen og videre profesjonsutvikling i yrket
- videreutvikler den nyutdannedes kompetanse og praksis
- inkluderer, anerkjenner og bruker den nyutdannede som ressurs og bidragsyter i profesjonsfellesskapet
- ses i sammenheng med øvrige kompetansetiltak i barnehage og skole
- tilpasses den nyutdannedes forutsetninger og behov
- tilpasses lokale forhold når det gjelder organisering og innhold
- motiverer den nyutdannede til å videreutvikle seg og bli værende i yrket
- gjennomføres og prioriteres på en systematisk måte de to første yrkesårene
  - gjennom avsatt tid til planlegging og gjennomføring hos både veiledere og nyutdannede
  - etter en strukturert og målrettet plan
  - med en hyppighet og et omfang som bidrar til læring og utvikling
  - både individuelt og i grupper
- utføres fortrinnsvis av kvalifiserte veiledere som holder seg faglig oppdatert og får muligheter til etter- og/eller videreutdanning
- bør fortrinnsvis gjennomføres av veileder som ikke har formelt lederansvar for den nyutdannede

Partenes forpliktelser

Arbeidsgiver har ansvar for at nyutdannede nytilsatte lærere ivaretas på en god måte. Veiledning og kompetanseutvikling er en del av dette ansvaret.

Partene skal støtte opp om ansvaret til eiere og ledere i barnehage og skole, slik at de tilrettelegger for og iverksetter veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i tråd med prinsippene i dette dokumentet.

Partene skal informere om og forankre de nasjonale rammene i egen organisasjon og skape forståelse for betydningen av veiledning, slik at målet kan nås.

Partene skal underveis ha dialog seg imellom om oppfølging av prinsippene og forpliktelsene og iverksette tiltak knyttet til sine ansvarsområder.

KS skal:

- Bidra til at kommuner og fylkeskommuner gjennomfører veiledning i tråd med prinsippene
- Oppfordre kommuner og fylkeskommuner til aktivt å rekruttere veiledere og legge til rette for at de får nødvendig kompetanseheving
- Oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å ha en strukturert og målrettet plan for veiledning
- Oppfordre til samarbeid og erfaringsutveksling mellom kommuner og fylkeskommuner

PBL og organisasjonene for friskolene skal:

- Bidra til at barnehage- og skoleeiere gjennomfører veiledning i tråd med prinsippene
- Oppfordre eiere til aktivt å rekruttere veiledere og legge til rette for at de får nødvendig kompetanseheving
- Oppfordre eiere til å ha en strukturert og målrettet plan for veiledning
- Legge til rette for samarbeid og erfaringsutveksling mellom barnehager/skoler

Arbeidstakerorganisasjonene skal:

- Bidra til å støtte og løfte frem nyutdannede i profesjonsfelleskapet, og etterspørre og ta i bruk deres kompetanse
- Motivere lærere til å ta veilederutdanning
- Bidra med sine erfaringer i evaluering og videreutvikling av veiledning for nyutdannede nytilsatte lærere

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet skal:

- Bidra til erfaringsutveksling mellom lærerutdanningene og praksisfeltet når det gjelder nyutdannede læreres behov
- Gjøre prinsippene og forpliktelsene kjent for lærerstudenter, oppmuntre dem til å etterspørre veiledning og være aktive og tydelige på egne behov i veiledningen

UHR skal:

- Stimulere lærerutdanningsinstitusjonene til aktivt samarbeid med skole- og barnehageeiere om veilederutdanningene
- Sikre kunnskaps- og erfaringsutveksling mellom lærerutdanningsinstitusjonene, skole- og barnehageeiere, skoler og barnehager om veiledning av nyutdannede lærere
- Stimulere til forskning på veiledning av nyutdannede lærere og overgangen fra utdanning til yrke

Nasjonale myndigheter skal:

- Bidra med stimuleringsmidler for å styrke arbeidet med veiledning
- Bidra med finansiering av studieplasser til utdanningstilbud for veiledere
- Videreutvikle de veiledende rammene for veilederutdanningen, slik at tilbudene er bedre samordnet og i tråd med øvrig profesjonsutvikling i barnehage og skole
- Samordne ulike studietilbud for veiledning i barnehage og skole
- Gjennomføre en kvalitativ og kvantitativ evaluering, jf. omtale under, og vurdere aktuelle tiltak om nødvendig

Evaluering

Det skal gjennomføres en kvantitativ og kvalitativ evaluering. Det skal leveres delrapporter og en sluttrapport ved årsskiftet 2020/2021.

Evalueringen skal omhandle:

- hvordan partene følger opp prinsippene og forpliktelsene
- målt utvikling når det gjelder omfang og kvalitet av veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere, sett opp mot tidligere undersøkelser og funn og prinsippene for veiledning

Evalueringen skal, sammen med andre erfaringer underveis, danne grunnlag for partenes vurderinger av:

- hvordan prinsippene og forpliktelsene etterleves
- om prinsippene og forpliktelsene skal revideres og videreføres
- om det er andre tiltak som bør settes i verk som en del av de nasjonale rammene.

Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole skal følges opp politisk gjennom Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling. Organisasjonene for friskolene inviteres inn på møter der dette diskuteres.

Kunnskapsdepartementet

Jan Tore Sanner

Kunnskapsdepartementet

Iselin Nybø

KS

Gunn Marit Helgesen

PBL

Anne Lindboe

abelia Forum for Friskoler

FRISKOLENES KONTAKTFORUM

Nina Johansen

UTDANNINGS FORBUNDET

Steffen Handal

pedagogstudentene

Frank Aleksander Brøin

Norsk Lektorlag

Rita Helgesen

Skoleleder-forbundet

www.skolelederforbundet.no

Stig Johannessen

UiR

Alf Rasmussen

Utgitt av:

Kunnskapsdepartementet
09/2018

Forsidefoto:

Shane Colvin/Det utdannings-
vitenskapelige fakultet, UiO